

RECENZIJJE, PRIKAZI I INFORMACIJE O PUBLIKACIJAMA — REVIEWS AND INFORMATION ON PUBLICATIONS

Vedrana Milin Ćurin: *Žene u klapskom pjevanju*, Split: Umjetnička akademija Sveučilišta u Splitu, 2016, 233 str., ISBN 978-953-6617-38-8

Nova knjiga Vedrane Milin Ćurin, pod naslovom *Žene u klapskom pjevanju*, u izdanju Umjetničke akademije Sveučilišta u Splitu, vrijedna je i akribična studija o ženskom klapskom pjevanju kao relativno novoj glazbenoj pojavi u svjetlu dalmatinske klapske tradicije, o kojoj se u domaćoj znanstvenoj etnomuzikološkoj literaturi do danas gotovo uopće nije raspravljalo. Već sam naslov, koji u sebi sjedinjuje dva ključna pojma – »žene« i »klapsko pjevanje« – smještajući prvi pojam u širi kontekst drugog, vrlo je podatan i intrigantan ne samo stoga što sugerira sadržajni okvir i bavljenje rodnim aspektima glazbovanja u istraživanjima tradicijske glazbe nego i stoga što poziva na sučeljavanje sve one koji uz fenomen klapskoga pjevanja vezuju glazbenu praksu rodno određenu kao mušku, ili, u sasvim rigidnim slučajevima, kao isključivo mušku. Ovdje se, dakle, po prvi put znanstveno i sustavno prišlo fenomenu ženskih klapa s ciljem preispitivanja, a onda, posljedično, i korigiranja gotovo uvriježene percepcije javnosti, koja im i danas daje minorno mjesto u odnosu na muške klape, smatrajući ih imitacijom, pa time i glazbenom pojavom inferiornog značaja.

Kolebanja, nesuglasja, pa i terminološki prijepori u korištenju sintagme ženska klapa ne govore samo o problematičnosti pojma nego ukazuju na asimetričnost u vrednovanju uloga muškaraca i žena u kanonima onoga što danas uobičajeno podrazumijevamo pod pojmovima klape, klapske pjesme i klapskog pjevanja. Ta asimetričnost i «nevidljivost» žena u kontekstu tradicije klapskoga pjevanja bila je inicijalnom inspiracijom za nastajanje ove knjige. Mnoge su predodžbe/predrasude o ženskim klapama danas uvriježene i prilično raširene – od nepostojanja

izvora u tradiciji, preko toga da su nastale isključivo imitacijom muških klapa, do onih koje ističu akustičke nedostatke njihova neprirodnog i piskutavog zvuka. Autorica, međutim, analizom dostupnih izvora (notnih zbirki i zapisa dalmatinske vokalne glazbe), kao i popisom pjesama koje su otpjevale žene (kao kazivačice-pjevačice) i onih s tzv. »ženskim tekstovima« (u kojima se govori u prvom licu jednine ženskog roda), svjedoči o značajnoj i aktivnoj prisutnosti žena u stvaranju i realizaciji dalmatinskih klapskih pjesama u prošlosti te uspijeva pronaći protuarmente svim apostrofiranim zaprekama ravnopravnom vrednovanju muškog i ženskog klapskog pjevanja. Nadograđujući svoja prethodna iskustva, autorica i ovoga puta naslovljenoj temi prilazi duboko srodnički, kao vrstan poznavatelj klapskoga miljea, kao istraživač *insider*, osjećajući osobnu, stručnu, ali i povijesnu odgovornost prema baštini kao tradicijskoj podlozi naše sadašnjosti.

Knjiga obuhvaća 11 poglavlja te vrijedne priloge s 50 izabranih i analiziranih primjera iz ženskoga klapskog repertoara, kao i odgovarajuće popise ženskih klapa na Omiškom festivalu (1967-2015) koji je imao presudnu ulogu u oblikovanju prototipa klapskoga pjevanja. Uz pregled i izučavanje relevantne literature, metodološki okvir predstavljenog istraživanja obuhvaća i analizu odabranih zbirki notnih zapisa i tekstova, zatim intervju s klapskim voditeljima i glazbenim stručnjacima koji su se bavili klapama i klapskom pjesmom te anketu koju je autorica provela u razdoblju od 2007. do 2010. godine između stotinu aktivnih pjevača/ica i ponekih voditelja/ica klapa, a čije rezultate provlači kroz sva poglavlja knjige kako bi njima potkrijepila ili pak relativizirala vlastite zaključke i/ili ih supostavila tumačenjima odabranih aspekata klapskog pjevanja na koja nailazi u radovima drugih autora.

Smještajući temu u kontekst novijih studija međuodnosa glazbe i roda, dr. Milin Ćurin priklanja se pristupu koji favorizira odmicanje od isključivo ženskih studija u korist rodnih, smatrajući kako se žensko klapsko pjevanje ne može razumjeti izvan ukupnog konteksta koji bitno uključuje i muško klapsko pjevanje. U tom smislu naročito joj je inspirativnom studija britanske etnomuzikologinje Liz Garnett o *barbershop* pjevanju u Velikoj Britaniji, u kojoj nalazi brojne paralele s klapskim pjevanjem – od problema definiranja temeljnog pojma *barbershopa*, preko njegove institucionalizacije; diskurzivnog konstruiranja žanra kroz aspekt nostalgije; idealiziranja afričko-američkih izvora; amaterizma kao neke vrste »ozbiljne razbibrige«; autobiografskih inklinacija njegovih protagonista; do osobito važnih paralelizama po pitanju (ne)ravnopravnosti muških i ženskih izvedbenih sastava i mehanizama normalizacije i iznalaženja opravdanja za takvu rodnu hijerarhizaciju.

Naslanjajući se na takva i slična promišljanja, autorica nudi vlastito tumačenje razloga »nevidljivosti« žena kroz »povijest« klapskog pjevanja i postavlja naglasak na odvojene sfere i kontekste glazbovanja žena i muškaraca u prošlosti, koje su, usprkos podjelama na javno/muško i privatno/žensko, ipak imale i neke bitne za-

jedničke osobine. Upravo notni zapisi s kraja 19. i s početka 20. stoljeća potvrđuju da su se žene u gradskim sredinama izražavale istim glazbenim sredstvima kao i muškarci u klapama. Dakle, iste glazbene osobine (durski tonski način, homofoni slog, završeci melodije vodećeg glasa na trećem stupnju durske ljestvice, kretanje drugog glasa u paralelnim tercama, solistički početak, strofičnost, melopoetsko oblikovanje, višeglasje...) – karakterizirale su i klapske pjesme koje su izvodili muškarci i napjeve koje su u to doba izvodile žene. Ta obilježja autorica usporedno promatra i analizira kroz primjere repertoara muških i ženskih klapa.

Prvenstveno zahvaljujući Omiškom festivalu i stvaranju mogućnosti da se predstavi klapa izvan tradicijskih okvira, žene su napravile ogromne pomake u nadvladavanju zamki i problematičnosti višeglasnoga ženskoga sloga. Pokazale su da žensko klapsko pjevanje može biti glazbeno izražajno i u četveroglasju te da može ravnopravno konkurirati muškom, što je bio jedan od glavnih razloga njihova neprihvatanja unutar klapskoga svijeta. U novije vrijeme sve su uspješnije u izgrađivanju vlastitog stila, pojavljuju se u ulogama voditeljica, skladateljica i obrađivačica (u kojima su donedavno, pa čak i kod ženskih klapa, dominirali muškarci), te su svojom dugogodišnjom prisutnošću i načinom djelovanja u klapskom svijetu zavrijedile, kako poentira autorica, bez zadržke, puni naziv i »ženska klapa« i »žensko klapsko pjevanje« (str. 63).

Uvjerljivošću argumenata u analizi ovo je istraživanje pokazalo da razvoj ženskoga klapskog pjevanja valja sagledati prvenstveno u usporedbi ženskoga glazbovanja u prošlosti i danas, a ne isključivo u odnosu na muško klapsko pjevanje. Time su se pružili poticaji za daljnja istraživanja kategorije roda, identiteta, glazbe i kulture, uz apel da se o predstavljenj temi govori »glasnije« i razmjerno njezinu značaju u kontekstu hrvatske tradicijske glazbe, i to ne samo u uskom polju etnomuzikološke nego i šire klapske i ine javnosti.

Ivana TOMIĆ FERIĆ
Split